

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра правового забезпечення підприємницької діяльності та
фінансової безпеки
Факультет № 6

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
навчальної дисципліни «Сучасні проблеми земельного права»
вибіркових компонент
освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти
072 Фінанси, банківська справа та страхування

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6 протокол від 25.08.2023 р. № 7

Розробники:

1. Доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки, канд. юрид. наук, доц. Кирєєва Ірина Валеріївна.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, канд. юрид. наук, доц. Ісаєв Арсен Миколайович;
2. Доцент кафедри трудового та господарського права ХНУВС, канд. юрид. наук, доц. Бригадир Іван Васильович.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 2							
Тема № 1: Земельне право в правовій системі України. Предмет, методи правового регулювання, принципи та система земельного права.	9	2	2			5	залік
Тема №2: Джерела земельного права	9	2	2			5	
Тема №3: Суб'єкти та об'єкти земельного права	9	2	2			5	
Тема № 4: Право власності на земельні ресурси в Україні	9	2	2			5	
Тема №5: Право землекористування.	9	2	2			5	
Тема №6: Управлінська діяльність у сфері земельних правовідносин.	9	2	2			5	
Тема №7: Контроль за використанням та охороною земель. Вирішення земельних спорів.	5					5	
Тема № 8: Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.	7	2				5	
Тема №9: Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.	9	2	2			5	
Тема №10: Правовий режим земель житлової та громадської забудови.	7	2				5	
Тема № 11: Правовий режим особливо охоронюваних територій.	7	2				5	
Тема № 12: Правовий режим земель лісгосподарського призначення.	9	2	2			5	
Тема № 13: Правовий режим земель водного фонду.	7	2				5	
Тема № 14: Правий режим земель промисловості, транспорту,	5					5	

зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.							
Тема № 15: Правовий режим техногенно забруднених, деградованих та малопродуктивних земель.	5					5	
Тема № 16: Правове регулювання економічного стимулювання раціонального використання, охорони та відтворення земель. Плата за землю.	5					5	
							Залік
Всього за семестр:	120	24	16			80	

(заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю	
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття		Самостійна робота
Семестр 3							
Тема № 1: Земельне право в правовій системі України. Предмет, методи правового регулювання, принципи та система земельного права.	7	2	2			3	Залік
Тема № 2: Джерела земельного права	5		2			3	
Тема № 3: Суб'єкти та об'єкти земельного права	5					8	
Тема № 4: Право власності на земельні ресурси в Україні	8					8	
Тема № 5: Право землекористування.	7	2	2			3	
Тема № 6: Управлінська діяльність у сфері земельних правовідносин	8					8	
Тема №7: Контроль за використанням та охороною земель. Вирішення земельних спорів.	5					8	
Тема № 8: Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.	5					8	
Тема № 9: Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.	8					8	

Тема № 10: Правовий режим земель житлової та громадської забудови.	8					8	
Тема № 11: Правовий режим особливо охоронюваних територій.	8					8	
Тема № 12: Правовий режим земель лісогосподарського призначення.	8					8	
Тема № 13: Правовий режим земель водного фонду.	8					8	
Тема № 14: Правий режим земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.	7					7	
Тема № 15: Правовий режим техногенно забруднених, деградованих та малопродуктивних земель.	7					7	
Тема № 16: Правове регулювання економічного стимулювання раціонального використання, охорони та відтворення земель. Плата за землю	7					7	
							Залік
Всього за семестр:	120	4	6			110	

3. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1: Земельне право в правовій системі України. Предмет, методи правового регулювання, принципи та система земельного права.

Семінарське заняття: Предмет, методи правового регулювання, принципи та система земельного права

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Функції і місце земельного права в системі права України.
2. Поняття та особливості предмета земельного права.
3. Поняття та види земельних правовідносин.
4. Принципи земельного права та їх законодавче закріплення.
5. Методи правового регулювання земельних правовідносин.
6. Система земельного права.
7. Правове забезпечення та порядок проведення земельної реформи в Україні.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Під час підготовки до заняття необхідно визначити виробити власну точку зору на земельне право як галузь права, галузь законодавства, науку чи навчальну дисципліну; на підставі аналізу законодавства та наявних в юридичній науці точок зору визначитися які саме суспільні відносини складають предмет земельного права. Студентам необхідно проаналізувати існуючі в науці земельного права підходи щодо методів правового регулювання земельних відносин. При розгляді принципів земельного права слід виділити загальні, міжгалузеві та галузеві принципи земельного права та розкрити їх зміст.

При розгляді останнього питання слід приділити увагу аналізу існуючих в правовій доктрині визначень поняття земельної реформи та сформулювати власну думку. Студентам необхідно визначити етапи проведення земельної реформи та зробити власні висновки щодо стану проведення земельної реформи на даному етапі.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Земельне право як галузь права та галузь законодавства.
2. Аналіз земельного законодавства у сучасних умовах.
3. Принципи земельного права та їх зміст.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття

1. Предмет та система земельного права.
2. Поняття та особливості методів правового регулювання в земельному праві.
3. Поняття та класифікація принципів земельного права.
4. Земельні правовідносини: їх зміст, види та структура.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.

5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf

6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

1. Земельне право України (у схемах) : навч посіб / О.М. Шумило. – Харків : НікаНова; ХНУВС, 2015. – 228с. С. 21-33

2. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар. Видання шосте, доповнене – Х.: ТОВ «Одіссей», 2009. – 624с. С. 6-13

3. Земельний кодекс України: Науково-практичний коментар / За заг. ред. В.І. Семчика. – 3-е вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 896 с.

4. Мачуська І.Б. Земельне право: Навч. посіб. – К.:КНЕУ, 2007. – 280с. С. 4-17

5. Земельне право України: підруч. для студ. юрид. спец. навч. закл./В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, М.В. Шульга. – К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. – 600с.

6. Земельне право України : підручник / Одеська національна юридична академія ; ред.: О. О. Погрібний, І. І. Каракаш ; рец.: А. Г. Бобкова, В. В. Носік, М. В. Шульга. - 2-е вид., перероб. та доп. - К. : Істина, 2009. - 600 с. С. 3-19

7. Земельне право України: Підручник / М.В. Шульга (кер. авт. кол.), Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін.: За ред М.В. Шульги. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 368 с. С. 3-9

8. Корнєєв Ю.В., Мацелик М.О. Земельне право: навч. посіб. – К., 2009. – 240 с. С. 2-8

9. Мачуська І.Б. Земельне право: Навч. посіб. – К.:КНЕУ, 2007. – 280с.

10. Мірошніченко А.М., Марусенко Р.І. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України. – К., 2009. – 496 с. С. 5-11

11. Кулинич, П. Ф. Земельна ділянка як об'єкт правових відносин: поняття, ознаки, види / П. Ф. Кулинич // Часопис Київського університету права. - 2010. - № 3. - С. 215-219.

Тема № 2. Джерела земельного права.

Семінарське заняття: Джерела земельного права

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Навчальні цілі. Навчальними цілями заняття за цією темою є здобуття студентом теоретичних знань щодо поняття, особливостей та системи джерел земельного права, місця норм інших галузей права в системі джерел земельного права.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та класифікація джерел земельного права.
2. Проблеми кодифікації джерел земельного права.
3. Конституція та закони як джерела земельного права.
4. Підзаконні та локальні нормативно-правові акти як джерела земельного права.
5. Значення і роль рішень Конституційного суду України, практики загальних та спеціалізованих судів в регулюванні земельних правовідносин.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Визначаючи місце і значення Конституції України як Основного Закону у системі джерел земельного права, необхідно проаналізувати конституційні норми, що безпосередньо стосуються врегулювання земельних відносин та норми, що опосередковано врегульовують відносини, що складають предмет земельного права.

Розглядаючи Закони України, слід в першу чергу дати характеристику Земельного кодексу України, визначити його особливості. Особливе місце необхідно приділити аналізу законів, розробка яких передбачена Земельним кодексом України, проаналізувати які з них вже прийняті, а які ні.

Виходячи з загальної інформації про закони необхідно встановити характерні риси сучасного стану земельного законодавства, а також визначити місце Цивільного кодексу серед джерел земельного права і визначити як він співвідноситься із Земельним кодексом.

Розкриваючи місце, значення та роль підзаконних актів при регулюванні земельних відносин необхідно дати їх поняття, вказати їх ознаки, провести їх класифікацію, а також показати їх співвідношення з законами.

Розкриваючи роль судової практики в регулюванні земельних правовідносин, слід з'ясувати, чи є вона джерелом права взагалі. Слід визначити, яке місце у регулюванні відповідних відносин відіграють рішення Конституційного Суду України. Також необхідно з'ясувати, що таке "прогалина" у праві і за допомогою яких засобів вона усувається.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Конституція України у системі джерел земельного права.

2. Характеристика Земельного кодексу України, визначити його особливості.

3. Рішення Конституційного Суду України, як джерела земельного права.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Конституція і закони України як джерела земельного права.
2. Кодифікація джерел земельного права.
3. Особливості класифікації джерел земельного права.
4. Місце та юридичне значення підзаконних нормативно-правових актів як джерел земельного права.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.
5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf
6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf
7. Кулинич, П. Ф. Земельна ділянка як об'єкт правових відносин: поняття, ознаки, види / П. Ф. Кулинич // Часопис Київського університету права. - 2010. - № 3. - С. 215-219.

Тема № 3. Суб'єкти та об'єкти земельного права.

Семінарське заняття: Суб'єкти та об'єкти земельного права

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Навчальні цілі. Навчальними цілями заняття за цією темою є здобуття студентом теоретичних знань щодо поняття, особливостей земельних правовідносин, суб'єктів та об'єктів земельного права.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

Навчальні питання:

1. Поняття, види та зміст земельних правовідносин
2. Суб'єкти земельних правовідносин
3. Об'єкти земельних правовідносин

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Визначаючи місце і значення об'єктів та суб'єктів земельного права необхідно зосередити увагу на понятті та класифікація суб'єктів земельного права, їх загальна та спеціальна правосуб'єктність.

Доцільно приділити увагу поняттю та юридичних ознак земель (земельних ресурсів), земельної ділянки, її частини і земельної частки (паю). Правовий режим земель фізичних осіб та їх правове регулювання (Земельний, Цивільний і Господарський кодекси України та Закони України „Про фермерське господарство” і „Про особисте селянське господарство”).

Правовий режим земель юридичних осіб, їх правове регулювання (Земельний, Цивільний і Господарський кодекси України та Закони України „Про сільськогосподарську кооперацію”, „Про колективне сільськогосподарське господарство” тощо) та форми використання.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Земельний пай як об'єкт земельних відносин.
2. Історичні передумови паювання земель в Україні.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття.

1. Фізичні особи як суб'єкти земельних правовідносин.
2. Іноземні фізичні та юридичні особи як суб'єкти земельних правовідносин.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність

: Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>

3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.

5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf

6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема № 4: Право власності на земельні ресурси в Україні.

Семінарське заняття: Право власності на земельні ресурси в Україні.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Навчальні цілі. Навчальними цілями заняття за цією темою є здобуття студентом теоретичних знань щодо поняття, змісту та форм права власності, підстав та порядку набуття та припинення права власності на землю.

Кількість годин:

денна форма навчання – 1 година;

заочна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та зміст права власності на земельні ресурси в Україні.
2. Форми власності на землі та їх характеристика.
3. Правові підстави виникнення права власності на земельні ресурси.
4. Права та обов'язки землевласників та їх характеристика.
5. Правові підстави зміни та припинення права власності на земельні ресурси.
6. Правові форми і методи захисту законних прав та інтересів землевласників. Особливості вирішення земельних спорів щодо володіння, користування та розпорядження земельними ресурсами.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

При визначенні поняття права власності на земельні ресурси слід виходити з того що право власності, що цю категорію можна розглядати в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Під час визначення змісту права власності на земельні ресурси слід розкрити особливості кожного елементу. При розкритті форм власності на землю слід проаналізувати земельне законодавство, розглянути різні точки зору правознавців, які існують з приводу цього питання, розкрити зміст категорій «форми власності» та «форми права власності» і висловити власну точку зору. Крім того, особливу увагу необхідно приділити вивченню підстав виникнення права приватної та публічної власності на землі.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Поняття права власності на землі.
2. Зміст права власності на земельні ресурси.
3. Форми власності на землі у сучасних умовах.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Форми власності на землі, їх об'єкти та суб'єкти.
2. Права та обов'язки землевласників та їх характеристика.
3. Правові підстави зміни та припинення права власності на земельні ресурси.
4. Особливості вирішення земельних спорів щодо володіння, користування та розпорядження земельними ресурсами.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016

р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.

5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf

6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема № 5. Право землекористування.

Семінарське заняття: Право землекористування.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

Навчальні питання:

1. Поняття та зміст права землекористування.
2. Організаційно-правові форми права землекористування та їх характеристика.
3. Правові підстави виникнення права землекористування.
4. Права та обов'язки землекористувачів та їх характеристика.
5. Правові підстави зміни та припинення права землекористування.
6. Правове забезпечення оренди (суборенди) землі. Її об'єкти та суб'єкти.
7. Правові форми і методи захисту законних прав та інтересів землекористувачів.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

При визначенні поняття права землекористування слід виходити з того що право користування, що цю категорію можна розглядати в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Під час вивчення цієї теми та виконання завдань до неї необхідно особливу увагу приділити визначенню особливостей різних видів землекористування.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Поняття права землекористування.
2. Види землекористування.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Правова характеристика організаційно-правових форм землекористування: їх об'єкти та суб'єкти, права та обов'язки землекористувачів.
2. Права та обов'язки землевласників та їх характеристика.

3. Орендні правовідносини щодо земельних ресурсів.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.
5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf
6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема № 6. Управлінська діяльність у сфері земельних правовідносин.

Семінарське заняття: Управлінська діяльність у сфері земельних правовідносин.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, зміст та види управління земельними ресурсами.
2. Система та повноваження органів державної влади загальної та

спеціальної компетенції, місцевих органів самоврядування, землевласників, землекористувачів, у тому числі й орендарів щодо управління земельними ресурсами.

3. Організаційно-правові форми управління земельними ресурсами.

4. Поняття, завдання та види землеустрою.

5. Поняття та зміст державного земельного кадастру. Порядок його ведення.

6. Правове забезпечення порядку обліку земель у складі державного земельного кадастру.

7. Методика грошової оцінки земель різних категорій.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Особливу увагу необхідно звернути на поняття, значення та особливості державного управління в галузі використання та охорони земель. Для більш детального вивчення цієї теми й вирішення практичних завдань, поставлених перед студентами, необхідно ознайомитись з нормативно-правовими актами, які визначають основи організації та здійснення землеустрою, оцінки земель, ведення державного земельного кадастру, тощо.

Крім того, варто акцентувати увагу на суб'єктах, на які покладені конкретні функції управління в галузі використання та охорони земель. Студентам необхідно вивчити низку актів чинного законодавства та зробити власні висновки щодо прогалин у регулюванні окремих питань даної теми.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Державне управління в галузі використання та охорони земель.

2. Нормативно-правове регулювання організації та здійснення землеустрою, оцінки земель, ведення державного земельного кадастру.

3. Суб'єкти, які здійснюють функції управління в галузі використання та охорони земель.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття

1. Державне та громадське управління земельними ресурсами в Україні: порівняльно-правовий аспект.

2. Правове регулювання порядку ведення земельно-кадастрової документації.

3. Громадський та внутрішньогосподарський контроль в галузі раціонального використання, охорони та відтворення земель.

4. Повноваження та завдання Державного агентства земельних ресурсів України як головного органу державного контролю за раціональним використання, охороною та відтворення земель.

Література

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL:

<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>

2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.
5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf
6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf
7. Лісова Т.В. Проблеми правового регулювання управління у сфері використання й охорони земель в умовах сучасної земельної реформи / Т. В. Лісова // Право і безпека: Юриспруденція. Економіка. Техніка. Психологія. Соціологія. - Харків, 2011. - № 2 (39). - С. 285-289

Тема № 7: Контроль за використанням та охороною земель. Вирішення земельних спорів.

Семінарське заняття: Контроль за використанням та охороною земель. Вирішення земельних спорів.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та організація державного контролю за раціональним використанням, охороною та відтворенням земель.
2. Державне агентство земельних ресурсів України: повноваження, завдання та правове забезпечення здійснення контролю за раціональним

використання, охороною та відтворення земель.

3. Інші спеціально уповноважені органи державної влади, які здійснюють державний контроль за раціональним використання, охороною та відтворення земель.

4. Моніторинг земель.

5. Порядок вирішення земельних спорів в Україні.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Для більш детального вивчення цієї теми й вирішення практичних завдань, поставлених перед студентами, необхідно ознайомитись з нормативно-правовими актами, які визначають основи організації та здійснення контролю в галузі використання та охорони земель, моніторингу земель, тощо. Крім того, варто акцентувати увагу на суб'єктах, на які покладені конкретні функції управління в галузі використання та охорони земель.

Студентам необхідно вивчити низку актів чинного законодавства та зробити власні висновки щодо прогалин у регулюванні окремих питань даної теми.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Законодавча база основ організації та здійснення контролю в галузі використання та охорони земель.

2. Моніторинг земель.

3. Суб'єкти, які здійснюють контроль в галузі використання та охорони земель.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Правове регулювання моніторингу земель в Україні.

2. Правове забезпечення та порядок вирішення земельних спорів.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Киреева І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.

5. Киреева І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf

6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема № 8: Юридична відповідальність за правопорушення земельного законодавства.

Семінарське заняття: Юридична відповідальність за правопорушення земельного законодавства.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Загальна характеристика юридичної відповідальності в земельному праві України.
2. Правові підстави юридичної відповідальності в земельному праві України.
3. Види юридичної відповідальності за земельні правопорушення

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Для більш детального вивчення цієї теми й вирішення практичних завдань, поставлених перед студентами, необхідно ознайомитись з нормативно-правовими актами, які визначають різні види юридичної відповідальності за земельні правопорушення.

Крім того, варто акцентувати увагу на земельній відповідальності як на різновиді юридичних санкцій, що втілюються у визначених законодавством несприятливих санкціях.

Студентам необхідно вивчити низку актів чинного законодавства та зробити власні висновки щодо прогалин у регулюванні окремих питань даної теми.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Поняття відповідальності в земельному праві та класифікація земельних правопорушень.

2. Правові форми відповідальності у системі земельного права.

3. Позитивна відповідальність у системі земельного права.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття.

1. Ретроспективна (негативна) відповідальність за земельні правопорушення.

2. Земельні правопорушення як підстави юридичної відповідальності.

3. Класифікація земельних правопорушень.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.
5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf
6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема № 9: Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.

Семінарське заняття: Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, види та особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
2. Земельна правосуб'єктність сільськогосподарських товаровиробників щодо земель сільськогосподарського призначення.
3. Права та обов'язки власників та землекористувачів щодо земель сільськогосподарського призначення.
4. Порядок, умови та підстави вилучення (викупу) сільськогосподарського призначення.
5. Порядок та умови зміни цільового призначення земель сільськогосподарського призначення.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Студенти мають визначити які земельні ділянки можна віднести до земель даної категорії. Чи доречним є визначення «землі сільськогосподарського призначення»? Вивчення даної теми полягає в чіткому визначенні складових цієї категорії земель. Слід визначити суб'єктів, які мають права на використання цих земель. Студенти повинні знати особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

Студентам необхідно вивчити низку актів чинного законодавства та зробити власні висновки щодо прогалин у регулюванні окремих питань даної теми.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
2. Правосуб'єктність сільськогосподарських товаровиробників щодо земель сільськогосподарського призначення.
3. Права та обов'язки власників та землекористувачів щодо земель сільськогосподарського призначення.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Поняття та особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
2. Порядок, умови та підстави вилучення (викупу) сільськогосподарського призначення.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. –

Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL:

<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>

2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>

3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.

5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf

6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема № 10: Правовий режим земель житлової та громадської забудови.

Семінарське заняття: Правовий режим земель житлової та громадської забудови.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів, здобуття студентом теоретичних знань щодо поняття, складу та особливостей правового режиму земель житлової та громадської забудови.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, види та особливості правового режиму земель житлової і громадської забудови.
2. Управління землями житлової і громадської забудови.
3. Містобудівний кадастр земель житлової і громадської забудови.

4. Порядок розмежування земель державної та комунальної власності населених пунктів.

5. Особливості правової охорони земель житлової і громадської забудови.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми:

При вивченні даної теми студенти повинні провести розмежування категорій «землі житлової та громадської забудови» та «землі населених пунктів». Студенти мають розрізняти складові земель житлової і громадської забудови і знати особливості правового регулювання кожної з них. Оскільки основною особливістю земель даної категорії є використання їх відповідно до містобудівної документації студенти повинні ознайомитися з нормативно-правовими актами, що містять вимоги до містобудівної документації.

Студентам необхідно вивчити низку актів чинного законодавства та зробити власні висновки щодо прогалин у регулюванні окремих питань даної теми.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Землі житлової та громадської забудови
2. Землі населених пунктів
3. Законодавство про містобудівництво

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття

1. Поняття та особливості правового режиму земель житлової і громадської забудови.
2. Право на прибудинкову територію та порядок її використання.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної

науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.

5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf

6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема № 11: Правовий режим особливо охоронюваних територій.

Семінарське заняття: Правовий режим особливо охоронюваних територій

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів, здобуття студентом теоретичних знань щодо поняття, складу та особливостей правового режиму земель охоронюваних територій.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години;

Навчальні питання:

1. Особливості правового режиму та склад земель природно-заповідного фонду та іншого призначення.
2. Особливості правового режиму та склад земель оздоровчого та рекреаційного призначення
3. Особливості правового режиму та склад земель історико-культурного призначення

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми:

При вивченні даної теми студенти повинні розглянути склад земель природно-заповідного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення і правові засади їх режиму.

Дослідити правові форми використання земель природно-заповідного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони земель природно-заповідного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення. Спеціальні риси правового режиму земель природно-заповідного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Необхідно приділити увагу правовому режиму земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення. Диференціації видів правового режиму земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення. Співвідношення земельного та природно-заповідного законодавства у визначенні правового режиму земель природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття

1. Характеристика особливостей правового режиму земель оздоровчого призначення.
2. Право оздоровчого землекористання.
3. Суб'єкти, об'єкти, зміст і підстави виникнення, зміни та припинення права оздоровчого землекористання.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття.

1. Правовий режим земель історико-культурного призначення.
2. Законодавство, що визначає правовий режим земель історико-культурного призначення.
3. Правові форми використання, відтворення та охорони земель історико-культурного призначення.
4. Правовий режим земель рекреаційного призначення.
5. Правові форми використання земель рекреаційного призначення.
6. Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони земель рекреаційного призначення.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.
5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf

6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема 12: Правовий режим земель лісогосподарського призначення.

Семінарське заняття: Правовий режим земель лісогосподарського призначення.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів, здобуття студентом теоретичних знань щодо поняття, складу та особливостей правового режиму земель лісогосподарського призначення.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та види земель лісогосподарського призначення.
2. Правові форми використання земель лісогосподарського призначення.
3. Управління в галузі раціонального використання, охорони та відтворення земель лісогосподарського призначення.
4. Правові засади виникнення та припинення користування землями лісогосподарського призначення.
5. Правове регулювання охорони та відтворення земель лісогосподарського призначення.
6. Відповідальність за порушення законодавства щодо раціонального використання, охорони та відтворення земель лісогосподарського призначення.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми:

Студенти повинні визначити основні риси земель лісогосподарського призначення та особливості правового режиму даної категорії земель. При розгляді правових форм використання земель лісогосподарського призначення слід звернути увагу на те, у власності яких суб'єктів можуть перебувати землі даної категорії земель. Студенти повинні знати особливості суб'єктного та об'єктного складу права постійного та тимчасового користування землями даної категорії.

Студентам необхідно вивчити низку актів чинного законодавства та зробити власні висновки щодо прогалин у регулюванні окремих питань даної теми.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Землі лісогосподарського призначення.
2. Правові форми використання земель лісогосподарського призначення.
3. Право постійного та тимчасового користування землями лісогосподарського призначення.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Права та обов'язки лісокористувачів щодо раціонального використання, охорони та відтворення земель лісового фонду.
2. Лісовпорядкування та правове регулювання ведення державного лісового кадастру.

Література:

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.
5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf
6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Тема 13: Правовий режим земель водного фонду.

Семінарське заняття: Правовий режим земель водного фонду.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів, здобуття студентом теоретичних знань щодо поняття, складу та особливостей правового режиму земель водного фонду.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, склад та загальна характеристика земель водного фонду.
2. Правове забезпечення користування землями водного фонду.
3. Управління землями водного фонду.
4. Права та обов'язки водокористувачів щодо користування землями водного фонду.
7. Водоохоронні зони, прибережні захисні смуги та смуги відведення, порядок їх використання.
8. Відповідальність за порушення законодавства щодо користування землями водного фонду.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми:

Студенти повинні визначити основні риси земель водного фонду. Студенти мають розрізняти особливості правового режиму водних об'єктів та земельних ділянок, зайнятих цими водними об'єктами. При розгляді правових форм використання земель водного фонду слід звернути увагу на те, у власності яких суб'єктів можуть перебувати землі даної категорії земель. Студенти повинні знати особливості суб'єктного та об'єктного складу права постійного та тимчасового користування землями даної категорії.

Студентам необхідно вивчити низку актів чинного законодавства та зробити власні висновки щодо прогалин у регулюванні окремих питань даної теми.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Правовий режим водних об'єктів.
2. Правові форми використання земель водного фонду.
3. Право постійного та тимчасового користування землями водного фонду.

Теми для рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Правове регулювання використання земель водного фонду.
2. Права та обов'язки водокористувачів щодо користування землями водного фонду.
3. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо користування землями водного фонду.

Література:

Основна література:

7. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
8. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>

9. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

10. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.

11. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf

12. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

4. Рекомендована література

Основна література:

1. Шуміло, О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – [2-ге вид.]. – Харків: ХНУВС, 2017. – 288 с. // URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/584>
2. Земельне право України : підручник / А. М. Мірошніченко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - 3-тє вид., доповн. і переробл. - К. : Правова єдність : Алерта, 2013. - 511 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мірошніченко-А.-М.-Земельне-право-україни.pdf>
3. Земельне право : підручник / О. І. Баїк, У. П. Бобко, М. С. Долинська, А. О. Дутко, Н. М. Павлюк ; за ред. О. І. Баїк. Львів : Навчально-науковий Інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2021. 385 с. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4349/1/14.09.2021_ЗЕМЕЛЬНЕ%20ПРАВО_ДО%20ДРУКУ.pdf

Додаткова література:

4. Кирєєва І. В. Особливості правового статусу земель державної та комунальної власності у процесі децентралізації в Україні // «Сучасні проблеми правової системи та державоутворення в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 лютого 2016 р.)./Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 39-42.
5. Кирєєва І.В., Коробцова Д.В. Використання природних ресурсів для розвитку територіальних громад. Електронне наукове фахове видання «Порівняльно-аналітичне право» № 1. 2020. С. 287-290. URL: http://www.pap.in.ua/1_2020/72.pdf
6. Рішення Європейського суду з прав людини проти України: земельно-правовий аспект, Мирослава Романів // URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Prezentacia_Romaniv.pdf

Нормативно правові акти

7. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Земельний кодекс України : Закон від 25.10.2001 р. (із змінами та доповненнями) № 2768-III // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
9. Про використання земель оборони : Закон України від 27.11.2003 р. № 1345-IV// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1345-15>
10. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011р. № 3613-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3613-17>

11. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 р. 963-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
12. Про державну експертизу землепорядної документації: Закон України від 17.06.2004 р. № 1808-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1808-15>
13. Про захист конституційних прав громадян на землю : Закон України від 20.01.2005 р. № 2375-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2375-15>
14. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
15. Про меліорацію земель : Закон України від 14.01.2000 р. № 1389-XIV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14>
16. Про оренду землі : Закон України від 06.10.1998 р. (в редакції від 02.10.2003 р.) № 161-XIV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14>
17. Про особисте селянське господарство : Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-15>
18. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
19. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
20. Про оцінку земель : Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>
21. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) : Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15>
22. Про правовий режим земель охоронних зон об'єктів магістральних трубопроводів : Закон України від 17.02.2011 р. № 3041-VI // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3041-17>
23. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>
24. Справа «Зеленчук і Цицюра проти України» (Заяви № 846/16 та № 1075/16) [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_c79#Text

25. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень ст. 92, п. 6 розд. X «Перехідні положення» ЗК України [Електронний ресурс] від 22.09.2005 р. за № 5-рп/2005 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05>

26. Положення про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 р. № 15 // База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2015-%D0%BF#Text>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Верховної Ради України <https://iportal.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Судова влада України <https://court.gov.ua/>
4. Офіційний сайт МВС України www.mvs.gov.ua
5. Офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру <https://land.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України <https://mepr.gov.ua/>